

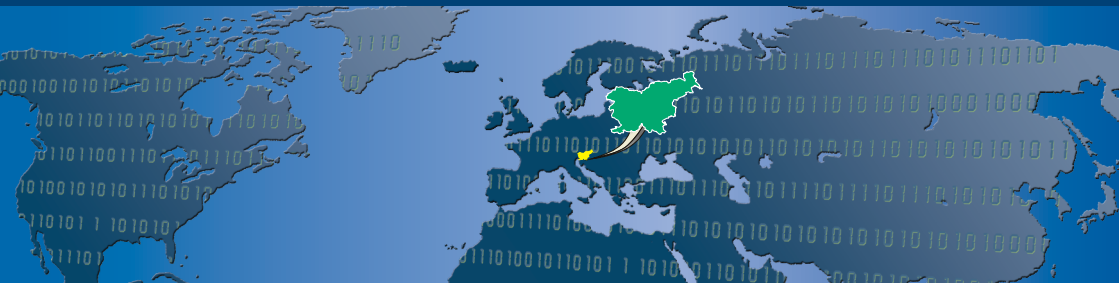

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

SURS
70
LET

www.stat.si

Kazalniki zelene rasti

Ljubljana, julij 2014

www.stat.si

Kazalniki zelene rasti

Ljubljana, julij 2014

Avtorja: mag. Mojca Žitnik in Martin Štehnarik

Publikacija je na voljo na spletnem naslovu: www.stat.si/pub.asp

Informacije daje Informacijsko središče:

tel. (01) 241 64 04

elektronska pošta info.stat@gov.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

311:502(0.034.2)

ŽITNIK, Mojca, 1970-

Kazalniki zelene rasti [Elektronski vir] / avtorja Mojca Žitnik
in Martin Štehnarik. - El. knjiga. - Ljubljana : Statistični urad
Republike Slovenije, 2014. - (Zbirka Brošure)

ISBN 978-961-239-307-6 (pdf)

1. Gl. stv. nasl. 2. Štehnarik, Martin
274714880

Izdal in založil Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, Litostrojska cesta 54 – © SURS –
Uporaba in objava podatkov dovoljeni le z navedbo vira – ISBN 978-961-239-307-6

UVODNA BESEDA

Pojem zelena rast opredeljuje spodbujanje gospodarske rasti, ki hkrati zagotavlja tudi trajnost naravnih dobrin, od katerih je odvisna naša blaginja. Nova spoznanja dokazujejo, da bruto domači proizvod kot edino merilo gospodarskega napredka ni zadosten, saj ne upošteva prispevka naravnih dobrin k blaginji. Neupoštevanje stopnje izkoriščenosti naravnih dobrin in drugih vplivov na okolje lahko povzroči nepopravljivo škodo. Gospodarski razvoj je tako treba načrtovati z mislijo na naravne dobrine – na to, da so naravne dobrine omejene.

Za učinkovito spodbujanje zelene rasti je poleg nacionalnega potrebno tudi mednarodno sodelovanje. OECD je (na podlagi rezultatov konference v Riu pred dvajsetimi leti) razvil jasen in osredotočen program trajnostnega razvoja in mednarodno primerljive kazalnike zelene rasti, na podlagi katerih bo mogoče spremljati napredek na tem področju.

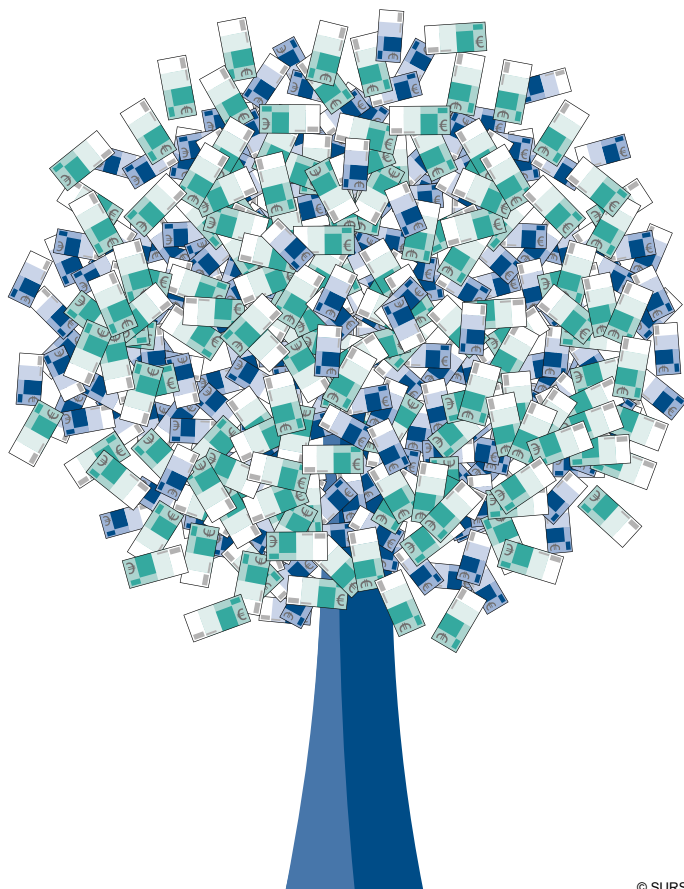
Predstavljamo vam prvi poskus prikaza kazalnikov zelene rasti za Slovenijo; del teh kazalnikov smo izbrali iz seznama priporočenih OECD-jevih kazalnikov, te pa smo dopolnili še s kazalniki, ki dodatno opisujejo udejanjanje zelene rasti pri nas. Dodali smo kazalnike, ki nakazujejo, kako izkoriščamo domače naravne vire (v kolikšni meri se zavedamo njihove omejenosti), kako napredujemo pri ločenem zbiranju odpadkov, ali v zadostni meri zmanjšujemo onesnaženost pitne vode, ali namenjamo ekološki pridelavi dovolj veliko površino kmetijskih zemljišč.

Prikazane kazalnike zelene rasti smo združili v štiri sklope oz. skupine: kazalniki produktivnosti pri uporabi okoljskih sredstev in naravnih virov, kazalniki temeljnih naravnih dobrin, kazalniki okoljskih razsežnosti kakovosti življenja in kazalniki političnih odzivov in gospodarskih priložnosti. Opise posameznih kazalnikov zelene rasti v Sloveniji smo dopolnili z linijskimi grafikoni in infografikami.

Kazalniki zelene rasti so tako zelo novi, da jih mednarodna javnost še ni dokončno interpretirala. Menimo pa, da je prav, da ste o njih čim prej obveščeni.

Genovefa Ružič,
generalna direktorica

© SURS

“Najbolj mrzim vlogo opazovalca, ki neprizadeto gleda ali ravna.
Nikoli ne bi smeli samo gledati. Biti moramo priče: sodelovati
moramo in nositi odgovornost.”

Antoine de Saint-Exupery

KAZALO

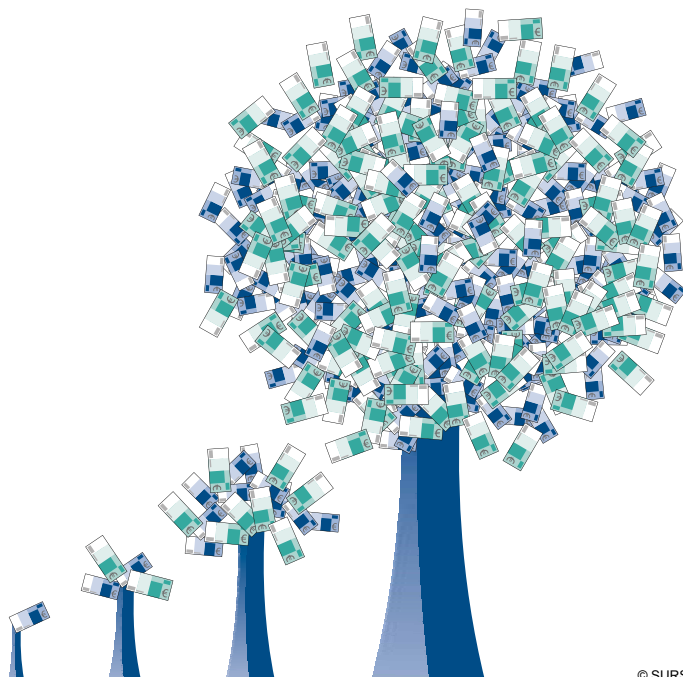
1	KAJ JE ZELENA RAST?	7
2	KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO	11
2.1	KAZALNIKI PRODUKTIVNOSTI PRI UPORABI OKOLJSKIH SREDSTEV IN NARAVNIH VIROV	13
2.1.1	Emisijska produktivnost	15
2.1.2	Energetska produktivnost	16
2.1.3	Snovna produktivnost	17
2.1.4	Vodna produktivnost	18
2.1.5	Bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi	19
2.2	KAZALNIKI TEMELJNIH NARAVNIH DOBRIN	21
2.2.1	Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca	23
2.2.2	Izkoriščanje domačih virov snovi na prebivalca	24
2.2.3	Lesna zaloga	25
2.2.4	Delež kmetijskih zemljišč	26
2.2.5	Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji	27
2.3	KAZALNIKI OKOLJSKIH RAZSEŽNOSTI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	29
2.3.1	Izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM ₁₀	31
2.3.2	Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja	32
2.3.3	Delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov	33
2.3.4	Delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli	34
2.3.5	Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo	35
2.4	KAZALNIKI POLITIČNIH ODZIVOV IN GOSPODARSKIH PRILOŽNOSTI	37
2.4.1	Delež državnih proračunskih sredstev za raziskovalno-razvojno dejavnost, namenjenih za okolje in energijo	39
2.4.2	Delež bruto nacionalnega dohodka za uradno razvojno pomoč (državam v razvoju)	40
2.4.3	Delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki in socialnimi prispevki	41
2.4.4	Deleža davkov v ceni električne energije in zemeljskega plina za industrijo	42
3	ZAKLJUČKI IN POVZETKI	43
	DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV	47
	KRATICE	48
	MERSKE ENOTE	49
	VIRI IN LITERATURA	50

Vir: <http://www.slideshare.net/.../gg-overviewforforum-webfriendly>

Vir: <http://www.oecd.org/env/44077822.pdf>

© SURS

1 KAJ JE ZELENA RAST?

Pomen pojma zelena rast

Zelena rast pomeni spodbujanje gospodarske rasti in razvoja ter hkrati zagotavljanje ohranjanja naravnih bogastev, od katerih je odvisna naša blaginja. Za doseganje tega cilja je treba spodbujati naložbe in inovacije, ki podpirajo trajnostno rast in prinašajo nove gospodarske priložnosti.

Prizadevanje za napredek, ki ne bo hkrati z razvojem in rastjo ogrozil človekove blaginje

Nesmotno in negospodarno ravnanje z naravnimi bogastvi (prevelika poraba pitne vode, onesnaževanje zraka in voda, potratna raba energije itd.) lahko povzroči nepopravljive posledice (podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti itd.) in ustvari ovire za gospodarsko rast in razvoj, lahko pa ogrozi tudi človekovo blaginjo. Zato potrebujemo strategijo, ki bo predpisala smernice za doseganje »bolj zelene« rasti in merila za spremljanje napredka pri doseganju tega cilja.

KAJ JE ZELENA RAST?

Namen strategije za zeleno rast

Strategija za zeleno rast mora spodbujati »bolj zeleno« vedenje podjetij in potrošnikov, omogočati gladko (tekoče, brez zapletov) in pravično prerazporeditev delovnih mest, kapitala in tehnologije na poti k bolj zelenim dejavnostim ter zagotavljati ustrezne spodbude in podporo za zelene inovacije.

Zelena rast je del trajnostnega razvoja

Bistvo strategije za zeleno rast je vzajemna krepitev vidikov okoljske in ekonomske politike. Zelena rast se tako primarno osredotoča predvsem na ekonomsko-okoljsko področje, manj pa upošteva socialni vidik. V tem se tudi razlikuje od trajnostnega razvoja, ki ob okoljskem in ekonomskem upošteva tudi socialni vidik. Zelena rast tako ni nadomestilo za trajnostni razvoj, ampak jo je treba razumeti kot njegov del.

Spremljanje napredka in merjenje rezultatov zelene rasti

Politike, ki spodbujajo zeleno rast, morajo temeljiti na dobrem razumevanju različnih dejavnikov, ki vplivajo na zeleno rast. Za spremljanje napredka in merjenje rezultatov zelene rasti so potrebne ustrezne informacije. Take informacije so kazalniki zelene rasti, pripravljeni na podlagi mednarodno primerljivih podatkov. Ti morajo biti vgrajeni v konceptualni okvir strategije zelene rasti in izbrani v skladu z dobro opredeljenimi merili. Izražati morajo jasna sporočila, ki bodo nagovarjala oblikovalce politik in splošno javnost.

Deklaracija o zeleni rasti

Junija 2009 so ministri iz tridesetih držav članic OECD in štirih držav kandidatki podpisali Deklaracijo o zeleni rasti, s katero naj bi okrepili prizadevanja za uveljavljanje strategije za zeleno rast kot del odzivov na krizo in v kateri so priznali, da sta »zeleno« in »rast« lahko tesno povezana.

OECD so pooblastili za izdelavo Strategije zelene rasti, ki naj združuje gospodarske, okoljske, tehnološke in razvojne vidike v celovit okvir.

Strategija za zeleno rast

Strategija za zeleno rast vzajemno krepi vidike ekonomske in okoljske politike. Svoja prizadevanja usmerja na stroškovno učinkovite načine za zmanjšanje pritiskov na okolje in na prehod k novim vzorcem rasti gospodarstva, k takim, ki bodo v sinergiji z okoljem. Pri tem so ključne inovacije. Strategija obravnava orodja in priporočila za opredelitev politik za najučinkovitejši prehod v zeleno gospodarstvo.

Nacionalne strategije za zeleno rast morajo spodbujati »bolj zeleno« vedenje podjetij in potrošnikov ter zagotoviti ustrezne spodbude in podporo za zelene inovacije. Hkrati mora biti temelj vsake nacionalne strategije tudi dobra ekonomska politika.

KAJ JE ZELENA RAST?

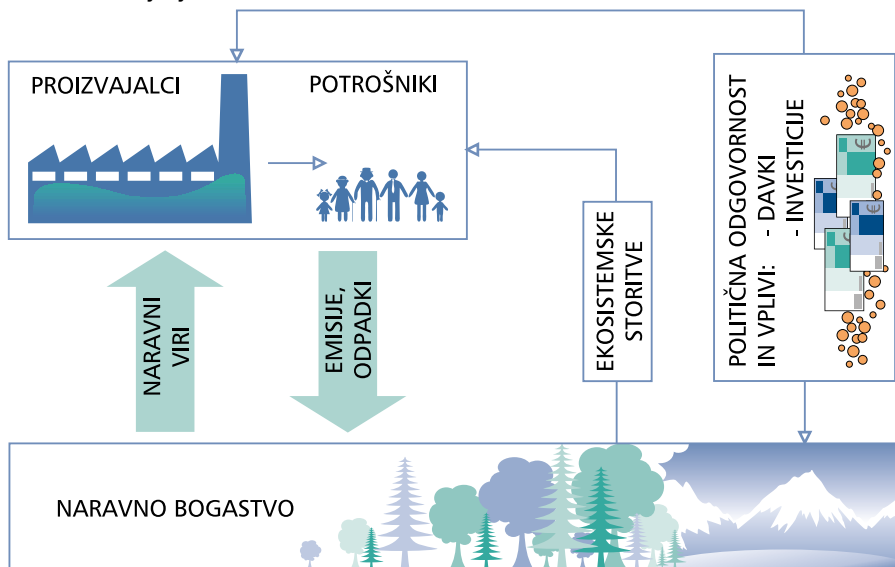
Strategija, ki jo je pripravil OECD, je bila tudi del prispevka OECD za konferenco »Rio+20« v letu 2012.

OECD je v Strategiji zelene rasti razvil konceptualni okvir in kazalnike za spremljanje napredka pri doseganju zelene rasti.

Ti kazalniki se delijo v štiri skupine – glede na področja, na katera se nanašajo spremembe, ki jih ti kazalniki spremljajo in opisujejo:

- kazalniki produktivnosti uporabe okoljskih sredstev in naravnih virov,
- kazalniki temeljnih naravnih dobrin,
- kazalniki okoljskih razsežnosti kakovosti življenja,
- kazalniki političnih odzivov in gospodarskih priložnosti.

Shema 1: Merjenje rezultatov zelene rasti

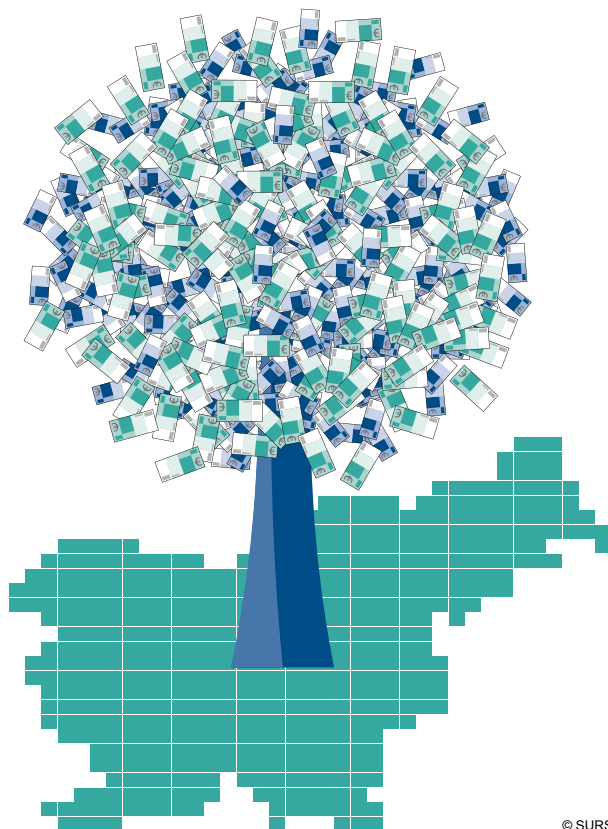
Vir: OECD

© SURS

KAJ JE ZELENA RAST?

Shema merjenja rezultatov zelene rasti prikazuje povezavo med posameznimi skupinami kazalnikov. Proizvodnja in gospodarska rast sta odvisni od okolja; na eni strani črpata iz njega naravne vire, kot so energija, voda, naravni materiali, na drugi strani pa vanj izpuščata odpadne snovi v obliki izpustov v vode, izpustov v zrak in v obliki odpadkov. Zato zelena rast posveča osrednjo pozornost okoljski učinkovitosti, torej možnostim za izboljšanje in racionalizacijo proizvodnih procesov. Meri pa tudi povezave med okoljskimi omejitvami in ekonomsko rastjo, saj je pomembno, da preprečimo dokončne izgube kakovosti naravnih bogastev. V interesu dolgotrajne ekonomske stabilnosti je, da se ohrani zdravo ravnovesje naravnih virov.

Povezava med gospodarstvom in okoljem se kaže tudi v okoljsko-ekonomskih računih, ki so del rednega dela na statističnih uradih. Okoljsko-ekonomski računi se delijo na fizične račune (računi izpustov v zrak, računi snovnih tokov, energetske računi) in monetarne račune (računi davkov v zvezi z okoljem, računi sektorja okoljskega blaga in storitev, računi izdatkov za varstvo okolja).

© SURS

2 KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

OECD je kot del Strategije za zeleno rast predlagal 30 mednarodno primerljivih kazalnikov. Med temi smo jih za prikaz v tej publikaciji izbrali 14, in sicer tiste, ki jih je mogoče izračunati iz podatkov, ki so nam na voljo na SURS ali so dostopni na Eurostatu. Dodali smo še 5 kazalnikov (izkoriščanje domačih virov, ločeno zbrani odpadki, onesnaženost pitne vode, kmetijska zemljišča in kmetijska zemljišča v uporabi z ekološko pridelavo), ki so pomembni za naš nacionalni prostor in prikazujejo, v kolikšni meri se strategija zelene rasti uveljavlja v Sloveniji.

Na naslednji strani so prikazani trendi gibanja kazalnikov zelene rasti za Slovenijo:

rast vrednosti

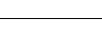
mirovanje

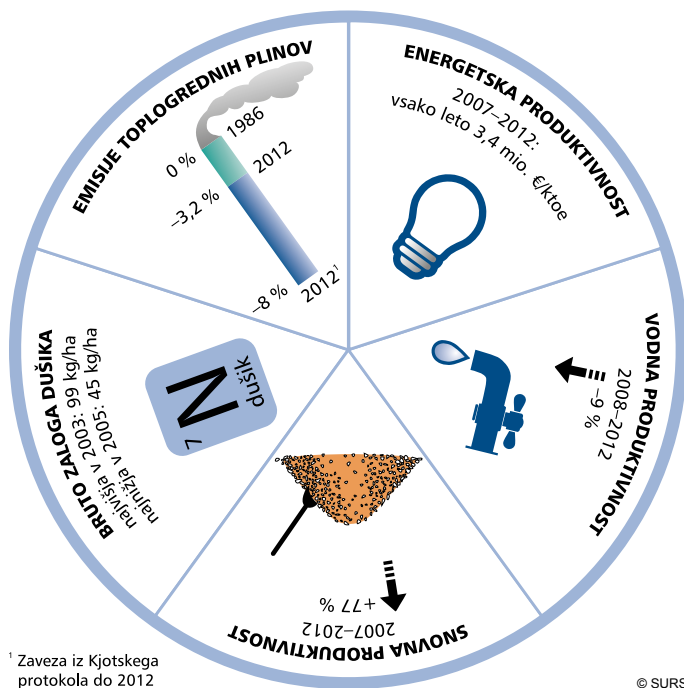
zniževanje vrednosti

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

KAZALNIK	Časovna vrsta	TREND
Emisijska produktivnost	1995–2012	
Energetska produktivnost	2000–2013	
Snovna produktivnost	2000–2012	
Vodna produktivnost	2002–2012	
Bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi	1992–2012	
Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca	1990–2011	
Izkoriščanje domačih virov na prebivalca	2000–2012	
Lesna zaloga	1953–2012	
Delež kmetijskih zemljišč	2000–2013	
Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji	1990–2012	
Izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM ₁₀	2002–2011	
Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja	1998–2011	
Delež ločeno zbranih odpadkov	2002–2012	
Delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli	2004–2011	
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo	2004–2012	
Delež državnih proračunskih sredstev za RRD, namenjenih za okolje in energijo	2007–2012	
Delež bruto nacionalnega dohodka, namenjenega za uradno razvojno pomoč	2004–2012	
Delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki	2008–2011	
Delež davkov v ceni električne energije in zemeljskega plina za industrijo	2007–2013	

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1 KAZALNIKI PRODUKTIVNOSTI PRI UPORABI OKOLJSKIH SREDSTEV IN NARAVNIH VIROV

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

Učinkovita poraba vseh vrst sredstev in dobro razumevanje načel zelene rasti

Bistveni element zelene rasti je učinkovitost pri uporabi okoljskih sredstev in naravnih virov ter njen razvoj v času in prostoru ter v različnih sektorjih. Razumevanje tega razvoja in dejavnikov, ki vplivajo nanj, je ključno za razvoj politik zelene rasti.

Večina teh kazalnikov temelji na povezavi okolja in gospodarstva, enako kot okoljsko-ekonomski računi, zato so lahko statistični podatki o okoljsko-ekonomskih računih podlaga za izdelavo teh kazalnikov. Ti nakazujejo razmerje med okoljskimi vsebinami in bruto domačim proizvodom.

Spremljanje napredka zelene rasti

Napredek gospodarstva po načelih zelene rasti je mogoče določati tako, da spremljamo uporabo okoljskih storitev v proizvodnji (uporabo naravnih virov in surovin, vključno z energijo, nastajanje onesnaževal in drugih ostankov) in jo primerjamo z ustvarjenim rezultatom.

Glavne vsebine,

na katere se nanaša ta skupina kazalnikov zelene rasti:

- emisijska in energetska produktivnost
- snovna in vodna produktivnost
- bruto zaloga dušika.

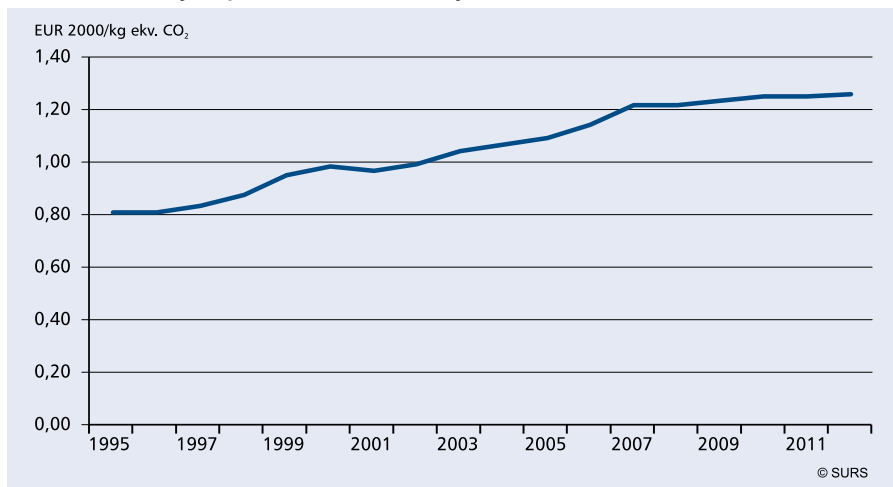
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1.1. Emisijska produktivnost

Kazalnik emisijska produktivnost predstavlja razmerje med bruto domačim proizvodom in izpusti toplogrednih plinov brez odbitkov. Izražen je v evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kilogram ekvivalenta ogljikovega dioksida.

Grafikon 1: Emisijska produktivnost, Slovenija

Vir: ARSO

Med pomembnimi dejavniki, ki vplivajo na blaginjo ljudi in na okolje kot celoto, so podnebne spremembe. Povzročajo jih predvsem izpusti toplogrednih plinov. Ti bi se morali v obdobju 2008–2012 po določilih iz Kjotskega protokola znižati za 8 % glede na izhodiščno leto.

Iz statističnih podatkov je razvidno, da se je količina izpustov toplogrednih plinov v Sloveniji do leta 2008 povečevala, nato se je začela postopoma zmanjševati. V obdobju od leta 2008 do leta 2012 je bila tako povprečno za 3,2 % manjša kot v izhodiščnem letu. Slovenija bo za doseganje obveznosti iz Kjotskega protokola uveljavljala ponore, ki so posledica neposrednih človekovih dejavnosti v gozdarstvu in ravnanju z zemljišči, in sicer v višini 1.320 kiloton ekvivalenta ogljikovega dioksida (to je 6,5-odstotno zmanjšanje glede na količino izpustov v izhodiščnem letu); s tem bo obvezno zmanjšanje po Kjotskem protokolu celo presegla.

Po letu 2008 se je začel zniževati tudi bruto domači proizvod; v obdobju 2008–2012 se je znižal za 8,5 %.

Vrednost kazalnika emisijska produktivnost se je od leta 1995 počasi, a vztrajno zviševala in v letu 2012 je dosegla vrednost 1,26 EUR na kilogram ekvivalenta ogljikovega dioksida. Od leta 1995 se je zvišala za 55 %.

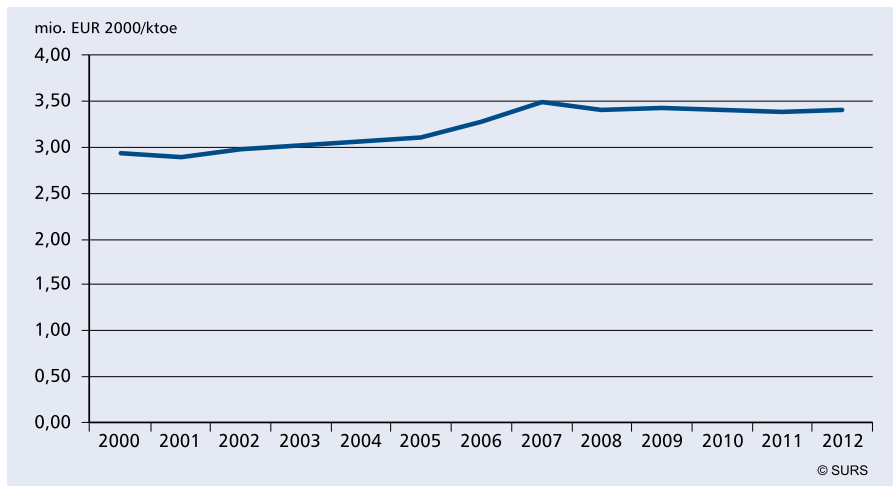
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1.2 Energetska produktivnost

Kazalnik energetska produktivnost predstavlja razmerje med bruto domačim proizvodom in oskrbo z energijo. Izražen je v milijonih evrov, v stalnih cenah iz leta 2000, na 1.000 ton ekvivalenta nafte.

Grafikon 2: Energetska produktivnost, Slovenija

Vir: SURS

Podatek o oskrbi z energijo pove, kolikšna količina energije vseh vrst oz. energetskih virov se porabi v državi: od trdnih goriv, naftnih proizvodov, zemeljskega plina in jedrske energije do obnovljivih virov energije.

Kazalnik energetska produktivnost prikazuje, kolikšno gospodarsko proizvodnjo (ekonomsko produktivnost) omogoča določena količina energije.

Oskrba z energijo in bruto domači proizvod v Sloveniji sta do leta 2008 naraščala, v letu 2009 pa sta se glede na leto 2008 oba zmanjšala za enak odstotek: za 8 %.

Vrednost kazalnika energetska produktivnost se je od leta 2000 do leta 2005 počasi povečevala (skupaj se je povečala za 6 %). V letih 2006 in 2007 se je povečevala nekoliko hitreje, in v letu 2007 je bila za 13 % višja kot v letu 2005. Po letu 2007 je bila skoraj enakomerna in se je gibala okoli vrednosti 3,4 milijona evrov na kilotono ekvivalenta nafte.

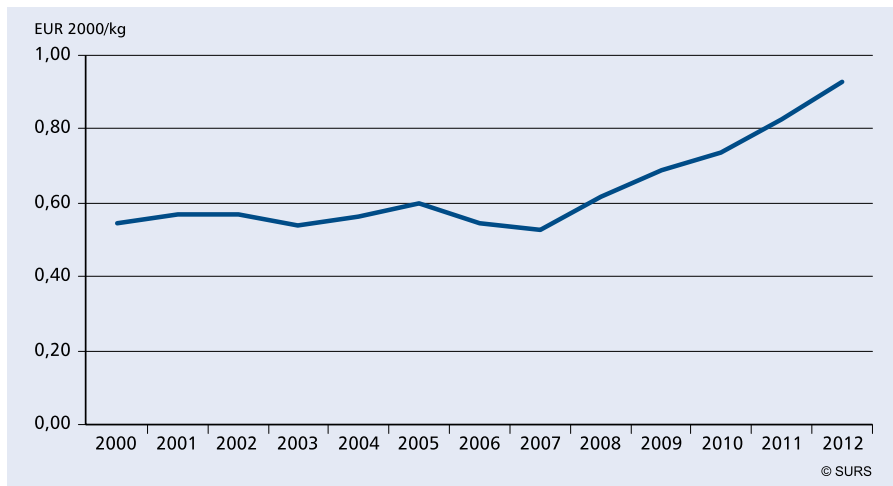
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1.3 Snovna produktivnost

Kazalnik snovna produktivnost predstavlja razmerje med bruto domačim proizvodom in domačo porabo snovi. Izražen je v evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kilogram snovi.

Grafikon 3: Snovna produktivnost, Slovenija

Vir: SURS

Domača poraba snovi (DPS) meri celotno količino vseh snovi, neposredno uporabljenih v gospodarstvu, pri čemer se posredni tokovi ne upoštevajo. Te snovi so lahko trdne, tekoče in plinaste, črpamo pa jih iz nacionalnega okolja in iz neto uvoza (neto uvoz je količina celotnega uvoza snovi, od katere se odšteje količina celotnega izvoza snovi).

Kazalnik snovna produktivnost zajema poleg domače porabe snovi še bruto domači proizvod (BDP), tj. vrednost vseh dokončanih proizvodov in storitev, ustvarjenih v državi v določenem obdobju. Snovna produktivnost nam tako pove, koliko snovi je potrebne za izdelavo ene enote bruto domačega proizvoda.

Med letoma 2000 in 2007 se je vrednost kazalnika snovna produktivnost gibala med 0,50 in 0,60 evra na kilogram snovi. Najnižja je bila v letu 2007, ko je znašala 0,53 evra na kilogram snovi. Po letu 2007 se je začela strmo dvigati in v letu 2012 je dosegla že vrednost 0,93 evra na kilogram snovi. V letu 2012 je bila tako za 77 % višja kot v letu 2007 in za 12 % višja kot v letu 2011.

Snovna produktivnost se je glede na prejšnje leto (leto 2007) najizraziteje povečala v letu 2008, kar za 18 %.

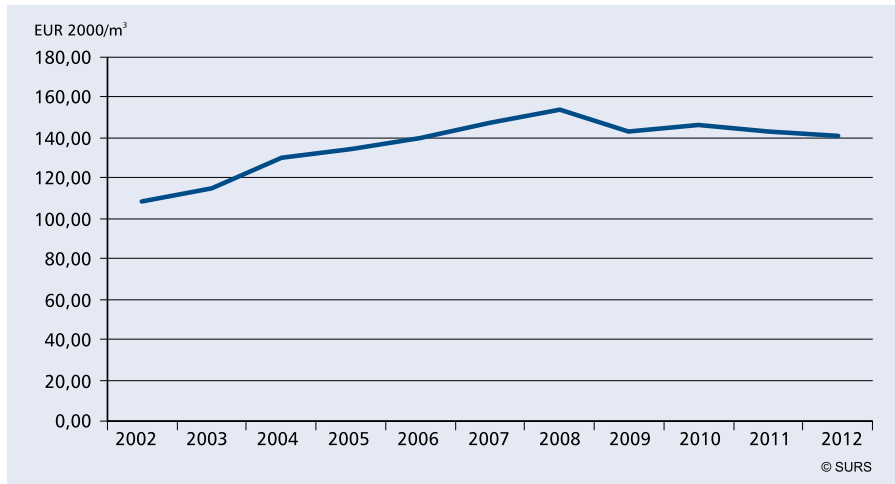
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1.4 Vodna produktivnost

Kazalnik vodna produktivnost predstavlja razmerje med bruto domačim proizvodom in količino vode, dobavljene iz javnega vodovoda (v kubičnih metrih). Izražen je v evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kubični meter vode.

Grafikon 4: Vodna produktivnost, Slovenija

Vir: SURS

Večina vode, ki se porabi v gospodinjstvih, v poslovnih subjektih, za gašenje požarov in za čiščenje cest, se dobavi iz javnega vodovoda. Omrežje javnega vodovoda v Sloveniji je v letu 2012 obsegalo 21.565 kilometrov.

Količina iz javnega vodovoda dobavljene vode se po upadu v letu 2003 skoraj ni spreminjala in je znašala okoli 170 milijonov kubičnih metrov. Bruto domači proizvod pa od leta 2008 upada.

Skladno s tem se je gibal tudi vrednost kazalnika vodna produktivnost: od leta 2003 do leta 2008 je naraščala, in sicer se je zvišala s 108 na 153 evrov na kubični meter vode. Po letu 2008 je začela upadati in do leta 2012 je bila nižja skoraj za 9 %; znašala je 141 evrov na kubični meter vode.

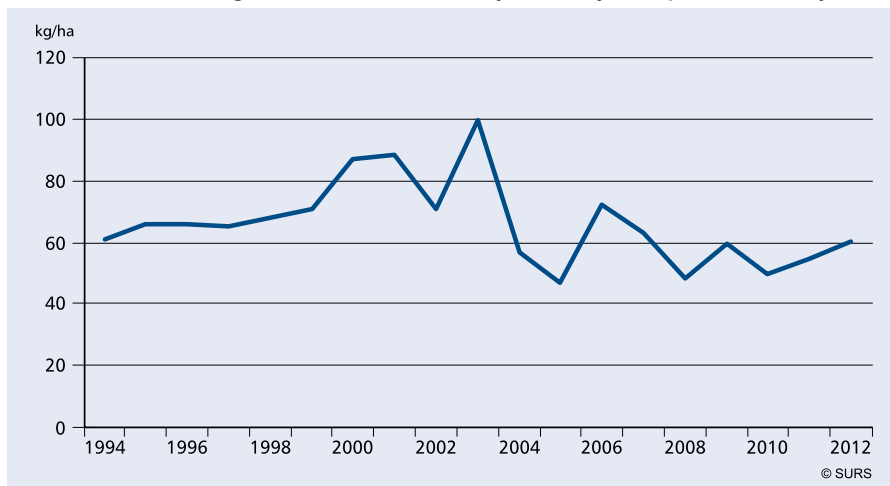
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.1.5 Bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi

Ta kazalnik predstavlja razliko med vnosom dušika v tla in odvzemom dušika iz tal kmetijskih zemljišč v uporabi. Izražen je v kilogramih dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi.

Grafikon 5: Bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi, Slovenija

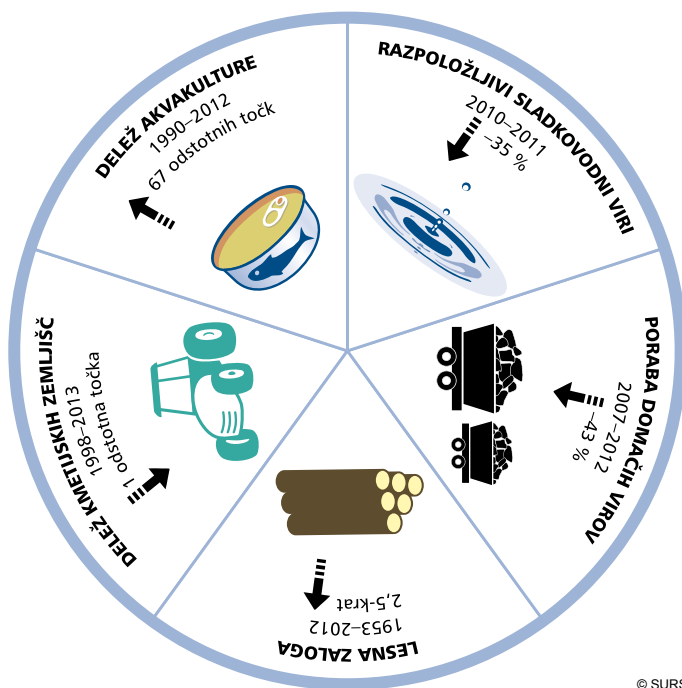
Vir: KIS

Presežki dušika v tleh slabo vplivajo na okolje in tudi na človeka. Dušikove snovi torej obremenjujejo vode, zrak in tla.

Največji delež dušika se vnese v tla z mineralnimi gnojili, iz tal pa se ga odvzame največji delež s pobranimi pridelki. Kadar je pridelek zaradi suše manjši, se to pozna tudi v večjih presežkih dušika v tleh.

Vrednost kazalnika bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi se je v zadnjih dvajsetih letih precej spreminjala. Najnižja je bila v letu 2005: le 45 kilogramov na hektar kmetijskega zemljišča v uporabi. Tudi v letih 2008 in 2010 je znašala manj kot 50 kilogramov na hektar kmetijskega zemljišča v uporabi. Precej višja pa je bila v letih 2000, 2001 in 2003. Tedaj je presegala 80 kilogramov na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi. V letu 2012 je bila vnesena v tla najnižja absolutna količina dušika v zadnjem dvajsetletnem obdobju (59 kilogramov na hektar).

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2 KAZALNIKI TEMELJNIH NARAVNIH DOBRIN

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

Učinkovito upravljanje naravnih virov in njihova trajnostna raba – ključ do gospodarske rasti in okoljske kakovosti

Naravni viri dobrin so pomemben temelj za izvajanje gospodarskih aktivnosti in blaginjo ljudi. Njihove zaloge so del naravnega kapitala in zagotavljajo surovine, energijo, vodo, zrak, zemljišča in prst. Pridobivanje in uporaba teh virov vplivata na kakovost življenja in blaginjo sedanjih in prihodnjih generacij. Učinkovito upravljanje naravnih virov in njihova trajnostna raba sta ključ do gospodarske rasti in okoljske kakovosti.

Spremljanje napredka

Napredek je mogoče meriti s spremljanjem zalog naravnih virov, skupaj s tokovi okoljskih storitev, in s pomočjo kazalnikov, ki odražajo raven, do katere se naravni viri vzdržujejo, kar zadeva količino, kakovost ali vrednost.

Glavne vsebine,

na katere se nanaša ta skupina kazalnikov zelene rasti:

- razpoložljivost in kakovost zalog obnovljivih naravnih virov, vključno s sladkovodnimi ribami in gozdovi;
- razpoložljivost in dostopnost zalog neobnovljivih naravnih virov, zlasti rudnih bogastev, vključno s kovinami, industrijskimi minerali in fosilnimi nosilci energije;
- biotska raznovrstnost in ekosistemi, tudi raznolikost vrst in habitatov ter produktivnost zemljišč in prsti.

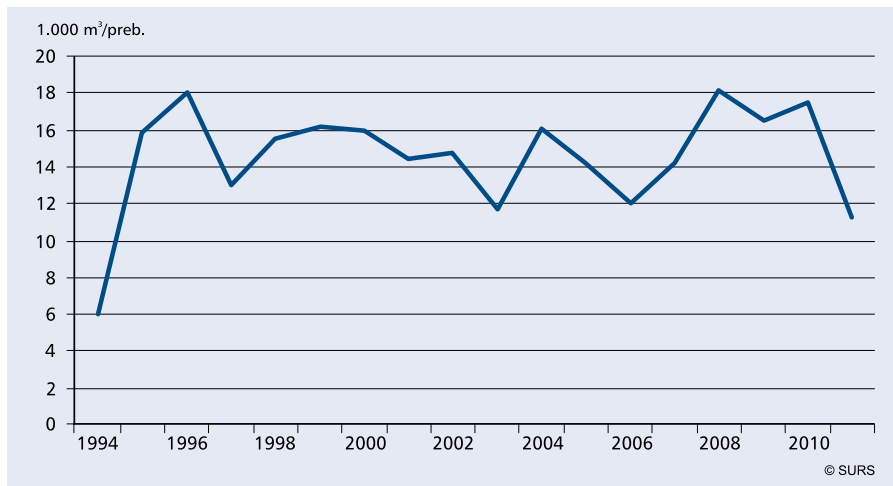
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2.1 Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca

Kazalnik razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca predstavlja vsoto notranjega pretoka in dejanskega zunanjega dotoka vode v državi. Izražen je v kubičnih metrih na prebivalca.

Grafikon 6: Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca, Slovenija

Vir: Eurostat

Voda je obnovljiv naravni vir in je pogoj za življenje na Zemlji. Vpliva tako na raznovrstnost živalskih in rastlinskih vrst kakor tudi na življenje in blaginjo ljudi.

Slovenija je bogata z vodami, vendar so nekatera njena območja (predvsem na Krasu) z vidika vodnih virov tudi zelo ranljiva. S povečanimi pritiski na okolje se povečujejo tudi pritiski na vodne vire.

Iz grafikona je razvidno, da se količina razpoložljivih sladkovodnih virov na prebivalca precej spreminja; v veliki meri je odvisna od sušnih obdobj.

Najmanjša je bila v letu 1994: od 6.000 do 7.000 kubičnih metrov na prebivalca; pozneje je znašala od 11.000 do 18.000 kubičnih metrov na prebivalca. V letu 2011 se je glede na prejšnje leto (2010) znova znižala, in sicer za 35 % – do ravni iz let 2003 in 2006, ki veljata za sušni leti.

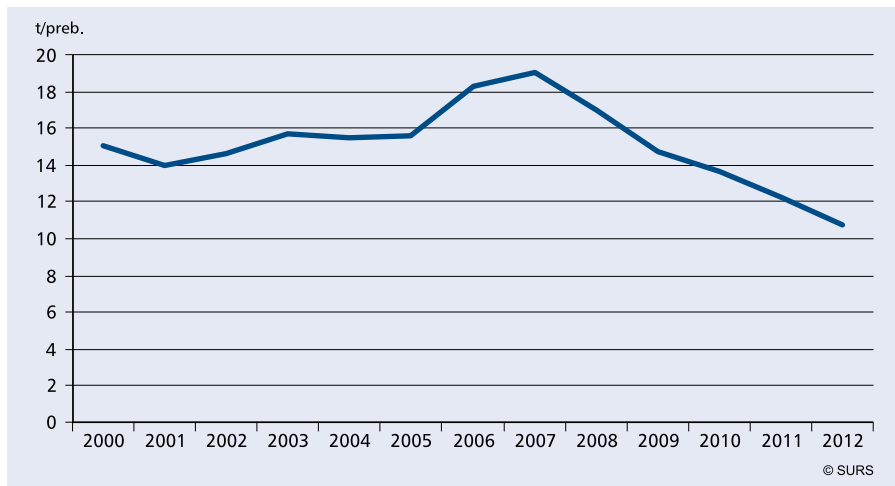
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2.2 Izkoriščanje domačih virov snovi na prebivalca

Kazalnik izkoriščanje domačih virov snovi na prebivalca predstavlja količino izkoriščenih domačih virov, preračunanih na prebivalca. Izražen je v tonah na prebivalca.

Grafikon 7: Izkoriščanje domačih virov na prebivalca, Slovenija

Vir: SURS

Izkoriščeni domači viri (IDV) so viri snovi domačega izvora, tj. snovi, ki jih črpamo iz nacionalnega okolja, npr. mineralne surovine, energetske surovine, biomasa itd.

Iz grafikona je razvidno, da se je količina izkoriščenih domačih virov do leta 2007, ko je dosegla najvišjo vrednost, 19 ton na prebivalca, postopoma zviševala. Po letu 2007 pa je začela strmo upadati in v letu 2012 je znašala manj kot 11 ton na prebivalca. Od leta 2007 do leta 2012 se je tako zmanjšala za 43 %.

Najbolj se je glede na prejšnje leto (2008) zmanjšala v letu 2009, za 15 %.

Izkoriščanje domačih virov še naprej upada, zlasti izkoriščanje gramoza in peska.

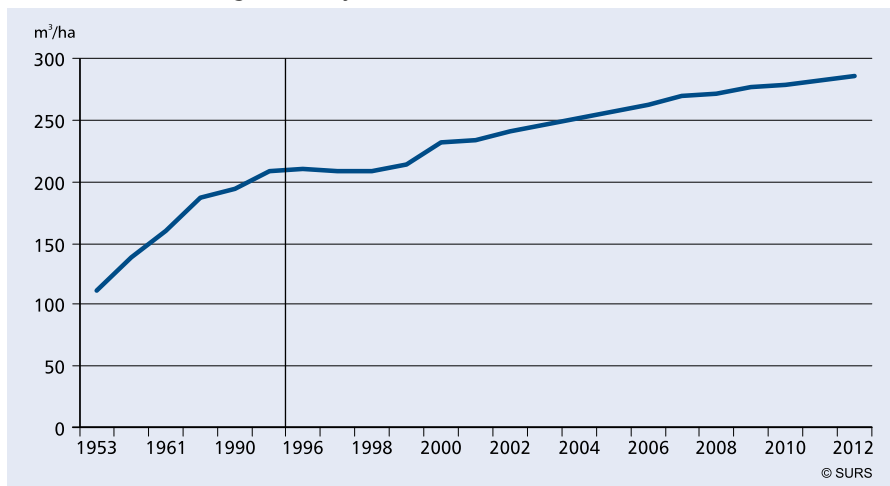
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2.3 Lesna zaloga

Kazalnik lesna zaloga predstavlja prostornino živih dreves s skorjo in premerom, večjim od 10 cm, v prsni višini (ali nad nepravilnostmi oblike debla). Vključuje deblo nad tlemi ali višino panja do vrha ali do minimalnega premera 5 centimetrov; lahko vključuje veje, vendar te ne spadajo v lesno zalogo. Izražen je v kubičnih metrih na hektar.

Grafikon 8: Lesna zaloga, Slovenija

Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Gozdovi pokrivajo več kot polovico Slovenije (58,4 %), in po tej lastnosti se uvrščamo med najbolj gozdnote države v Evropi. Eden pomembnih kazalnikov stanja gozda je lesna zaloga. Podatek o količini lesne zaloge je pomembna informacija tudi za razumevanje spreminjanja in proizvodnih sposobnosti gozda in tudi za izdelavo strategije trajnostne rabe gozdnih virov.

Naši gozdovi so dobro ohranjeni. Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije se lesna zaloga povečuje. V letu 2012 je znašala 285 kubičnih metrov na hektar površine. Od leta 1953, ko je znašala 112 kubičnih metrov na hektar, se je povečala za 2,5-krat. Od osamosvojitve Slovenije se je povečala za 47 %.

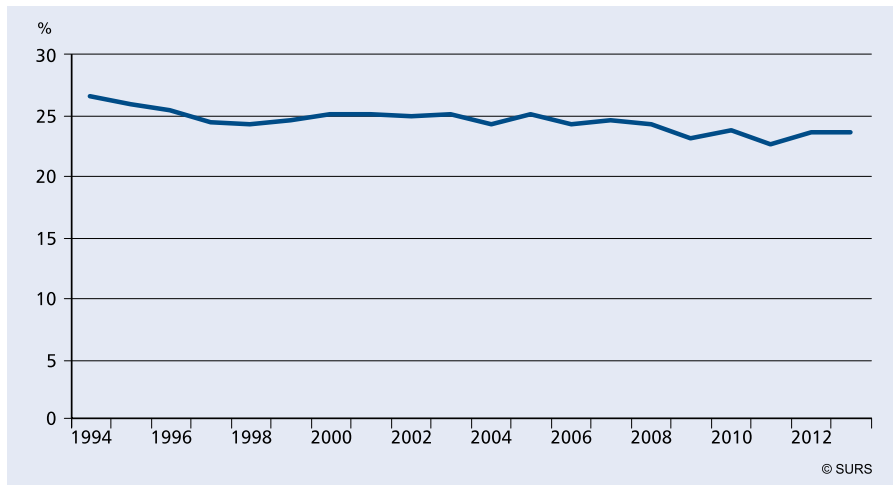
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2.4 Delež kmetijskih zemljišč

Kazalnik delež kmetijskih zemljišč predstavlja razmerje med kmetijskimi zemljišči v uporabi in celotno površino Slovenije. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 9: Delež kmetijskih zemljišč, Slovenija

Vir: SURS

Med kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) prištevamo njive in vrtove, travnike in pašnike, sadovnjake, oljčnike, vinograde, drevesnice ter trsnice in matičnjake, ki jih obdelujejo kmetijska gospodarstva. Lastništvo kmetijskega zemljišča ni pomembno za izračun tega kazalnika.

Kmetijska zemljišča sodijo med naravne dobrine, pomembne za pridelavo hrane. Zaradi intenzivne pozidave in zaraščanja se njihova površina vztrajno zmanjšuje. V letu 2013 so pokrivala približno 24 % površine Slovenije, v letu 1991, ob osamosvojitvi, pa skoraj 28 %. V zadnjih dvajsetih letih se je torej zmanjšala za skoraj 4 odstotne točke. Najizraziteje se je zmanjšala v obdobju od leta 1991 do leta 1998, za 3 odstotne točke. Od leta 1998 do leta 2013 se je zmanjševala počasneje; zmanjšala se je za 1 odstotno točko.

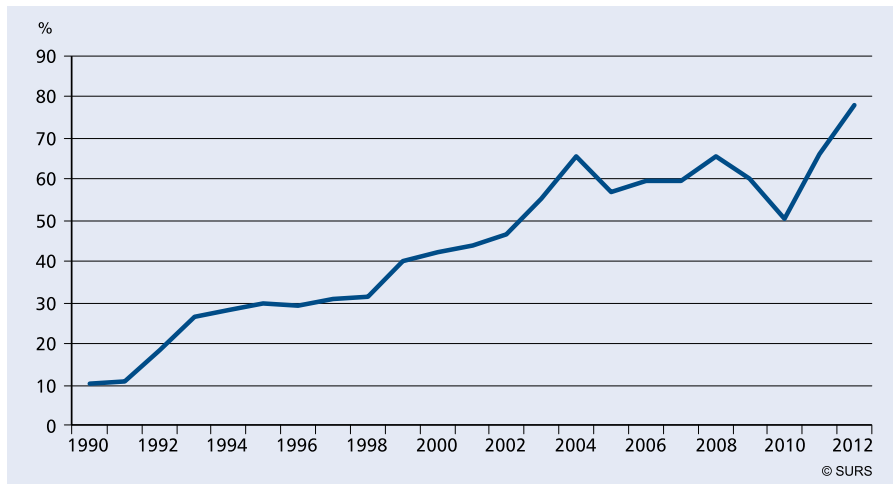
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.2.5 Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji

Kazalnik delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji predstavlja delež vzrejenih vodnih organizmov v celotni ribiški proizvodnji. Ribiško proizvodnjo sestavljata morski gospodarski ribolov (gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem morskih živali) in akvakultura. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 10: Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji, Slovenija

Vir: SURS

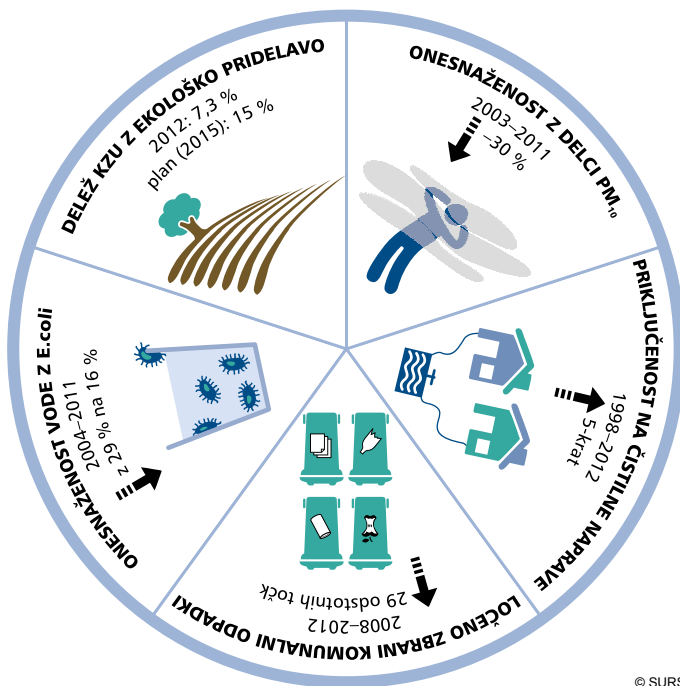
Akvakultura je gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z vzrejo vodnih organizmov (v morju in tudi v kopenskih vodah).

Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji v Sloveniji se je v zadnjih letih precej povečal: od leta 1990 do leta 2012 se je povzpel z 11 % (1990) na 78 % (2012), torej za 67 odstotnih točk.

Tako drastično povečanje deleža akvakulture v celotni ribiški proizvodnji v omenjenem obdobju je bilo deloma relativno – posledica upada morskega ulova –, deloma absolutno – posledica povečanja vzreje vodnih organizmov: morski ulov je bil v letu 2012 za 94 % manjši kot v letu 1990, vodnih organizmov pa je bilo v letu 2012 vzrejenih za okoli 60 % več kot v letu 1990.

Do leta 2004 se je delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji povečeval, v letu 2005 pa se je sorazmerno zmanjšal, ker se je povečal morski ulov. Naslednjič se je v opazovanem obdobju zmanjšal v letu 2010, ker je bilo vzrejenih manj vodnih organizmov.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3 KAZALNIKI OKOLJSKIH RAZSEŽNOSTI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

Okoljski vplivi so bistvenega pomena

Okoljski vplivi so pomemben dejavnik za zdravstveno stanje in blaginjo ljudi. Kažejo, da rast proizvodnje in dohodka ni nujno povezana z rastjo blaginje. Poslabšanje kakovosti okolja je lahko posledica ali vzrok netrajnostnih razvojnih vzorcev. Posledice se lahko kažejo na gospodarskem in družbenem področju: v zmanjšanju kmetijske proizvodnje, v oslabljenih funkcijah ekosistemov, v zdravstvenih stroških in v na splošno nižji kakovosti življenja.

Stanje okolja vpliva na kakovost življenja

Razmere v okolju vplivajo na kakovost življenja ljudi na različne načine. Na zdravje vplivajo neposredno in posredno: neposredno vplivata na naše zdravje onesnaženost zraka in vode ter izpostavljenost nevarnim snovem in hrupu, posredno pa vplivajo na nas učinki podnebnih sprememb, sprememb v vodnih ciklih, izgube biotske raznovrstnosti in naravne nesreče.

Glavna vsebina,

na katero se nanaša ta skupina kazalnikov zelene rasti:

- izpostavljenost ljudi onesnaženosti okolja in okoljskim tveganjem.

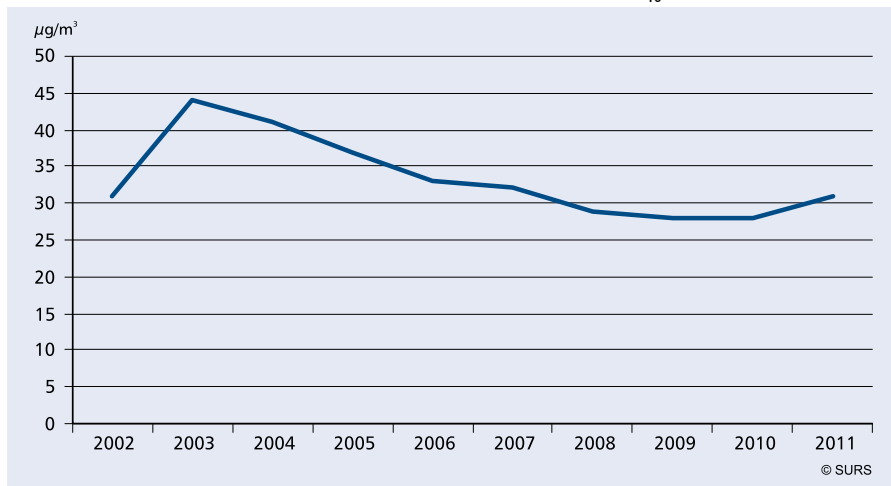
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3.1 Izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM_{10}

Kazalnik izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM_{10} predstavlja koncentracijo delcev PM_{10} , ki ji je urbano prebivalstvo potencialno izpostavljeno. Izražen je v mikrogramih na kubični meter zraka.

Grafikon 11: Izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM_{10} , Slovenija

Vir: Eurostat

Delci PM_{10} (aerodinamični premer delca pod $10 \mu m$) so zdravju zelo škodljivi, saj slabo vplivajo na dihala, srce in ožilje. Slabo vplivajo tudi na okolje. Ti delci so lahko naravnega ali umetnega izvora; delci naravnega izvora so cvetni prah, prah, vulkanski pepel, dim gozdnih požarov itd., delci umetnega izvora pa so izpusti iz energetskih objektov, industrije, prometa, individualnih kurišč itd.

Kazalnik prikazuje potencialno izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM_{10} v Sloveniji. Vrednost tega kazalnika je v letu 2003 zaradi hude suše poskočila glede na prejšnje leto z 31 na 44 mikrogramov na kubični meter zraka, nato je do leta 2010 počasi upadala in v letu 2010 dosegla 28 mikrogramov na kubični meter. V letu 2011 se je znova nekoliko dvignila, in to za skoraj 11 %. Zniževanje vrednosti tega kazalnika po letu 2003 je bilo večinoma posledica dograditve čistilnih naprav na industrijskih objektih, delno pa tudi ugodnih vremenskih razmer.

Letna dovoljena (mejna) koncentracija delcev PM_{10} je 40 mikrogramov na kubični meter. Podatki kažejo, da je bilo urbano prebivalstvo v Sloveniji v zadnjem desetletju potencialno izpostavljeno taki koncentraciji delcev PM_{10} le v letih 2003 in 2004, v preostalih letih pa je bila koncentracija delcev PM_{10} precej nižja od dovoljene.

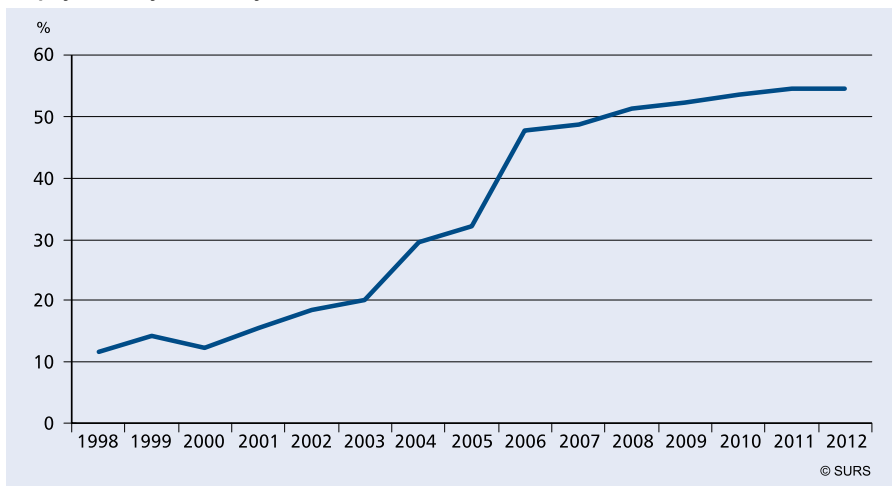
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3.2 Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja

Kazalnik delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja, pove, kolikšen delež prebivalstva je priključen na čistilne naprave, v katerih se komunalna odpadna voda čisti vsaj po postopku sekundarnega čiščenja, lahko pa tudi po postopku terciarnega čiščenja. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 12: Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja, Slovenija

Vir: ARSO

Sekundarno čiščenje odstrani pretežni del organskega onesnaženja (to so večinoma ogljikove spojine), terciarno čiščenje pa poleg tega še pretežni del obremenitev s hranili (dušikove in fosforjeve spojine).

V Sloveniji je na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja priključenega več kot 50 % prebivalstva. Od leta 1998, odkar so nam na voljo prvi podatki o tem, do leta 2012 se je ta delež povečal z 11 % na 55 % (2012). Posebej hitro je naraščal v obdobju 2000–2006, saj se je v tem času povečal kar za 36 odstotnih točk, potem je naraščal počasneje in se od leta 2006 do leta 2011 postopoma povečal še za 7 odstotnih točk. V tem obdobju se je povečal tudi delež prebivalcev, priključenih na čistilne naprave s terciarno stopnjo čiščenja. To pomeni, da se je izboljšala tudi kakovost čiščenja odpadnih voda.

Pričakujemo, da se bo v prihodnjih letih priključilo na čistilne naprave še več prebivalcev, saj se skrajni roki za dograditev komunalnih čistilnih naprav iztečejo šele konec leta 2017.

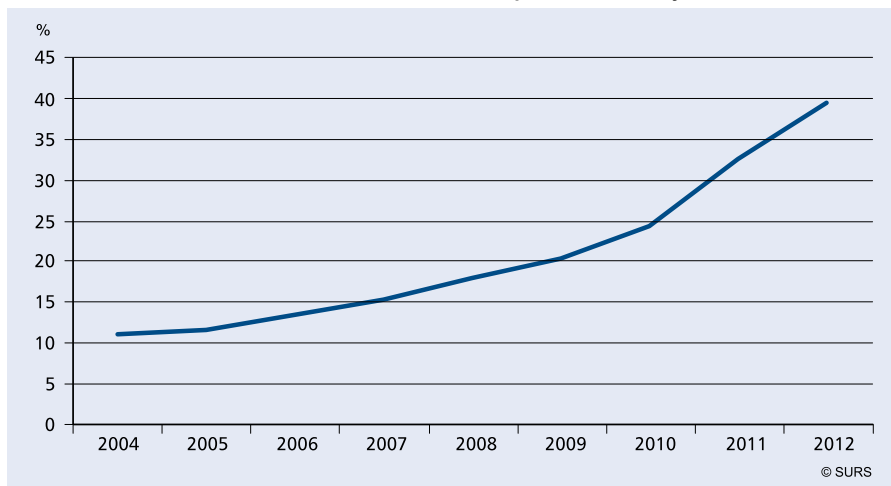
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3.3 Delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov

Kazalnik delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov pove, v kakšnem razmerju sta si količina vseh nastalih komunalnih odpadkov in količina tistih komunalnih odpadkov, ki so bili zbrani ločeno v zbiralnicah odpadkov ali v zbirnih centrih – razen mešanih komunalnih odpadkov. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 13: Delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov, Slovenija

Vir: SURS

Ločeno se zbirajo naslednji komunalni odpadki: papir in lepenka, steklo, plastika, kuhinjski odpadki, odpadki iz kovin, lesa, tekstila, zavržena oblačila, jedilna olja in maščobe, barve, črnila, lepila in smole, detergenti, baterije in akumulatorji, električna in elektronska oprema ter kosovni odpadki. Večina ločeno zbranih odpadkov se reciklira prednostno.

Od leta 2004 se delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov povečuje – deloma zato, ker se stopnjuje uvajanje ločenega zbiranja odpadkov, deloma zato, ker so prebivalci čedalje bolj ozavešeni. Komunalni odpadki, ki se ne zberejo ločeno in se oddajajo kot mešani komunalni odpadki, morajo biti pred odlaganjem mehansko-biološko obdelani, ostanki te obdelave pa se odlagajo na odlagališčih.

V zadnjem desetletju se je delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov povečal za skoraj 30 odstotnih točk, in sicer z 11 % (v letu 2004) na skoraj 40 % (v letu 2012). Vrednost tega kazalnika je najizraziteje poskočila v letu 2011, ko se je glede na prejšnje leto (2010) zvišala za 8 odstotnih točk, in v letu 2012, ko se je glede na prejšnje leto (2011) zvišala za 7 odstotnih točk.

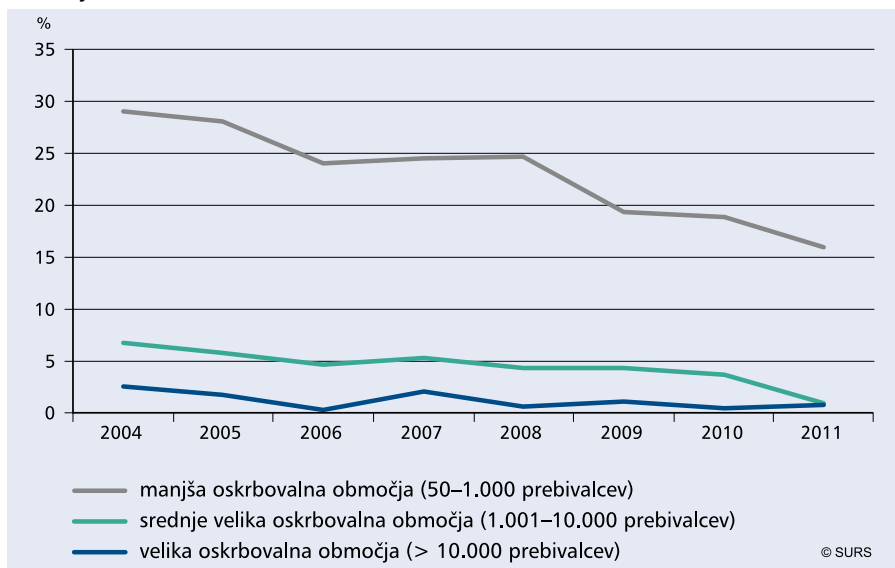
KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3.4 Delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli

Kazalnik delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli predstavlja delež neskladnih vzorcev (mikrobiološka onesnaženost pitne vode) glede na vse odvzete vzorce, po velikostnih razredih oskrbovalnih območij. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 14: Delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli, Slovenija

Vir: NIJZ

Pitna voda je zdravstveno ustrezna takrat, kadar ne vsebuje raznih mikroorganizmov, parazitov in drugih snovi v tolikšni meri, da bi lahko pomenila nevarnost za zdravje ljudi.

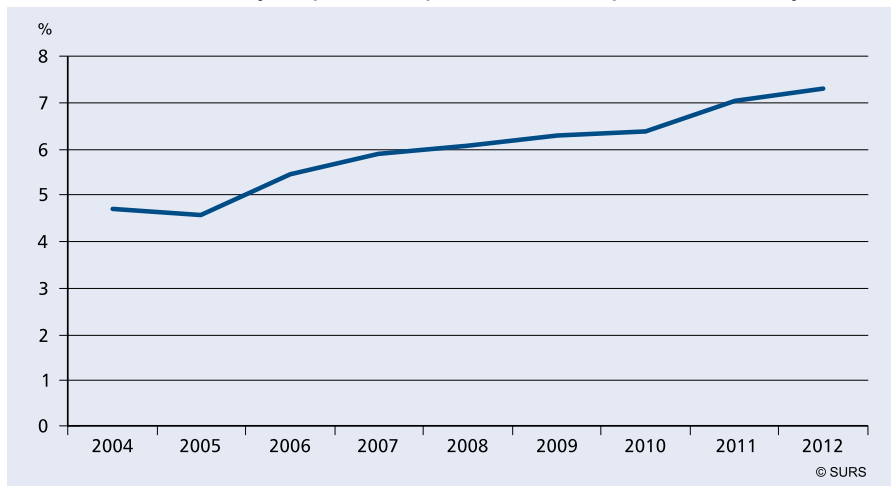
V zvezi z onesnaženostjo pitne vode je velik problem predvsem mikrobiološka onesnaženost, zlasti fekalna, h kateri spada tudi onesnaženost z E.coli. Takšna onesnaženost je pogostejša predvsem v manjših oskrbovalnih območjih (v manjših sistemih).

Delež neskladnih vzorcev pitne vode zaradi onesnaženosti z E.coli z leti upada. Od leta 2004 do leta 2011 se je v manjših oskrbovalnih območjih zmanjšal za 13 odstotnih točk, v srednje velikih za skoraj 6 odstotnih točk in v velikih za 2 odstotni točki. Delež neskladnih vzorcev se je v velikih oskrbovalnih območjih gibal med 1 in 3 %, v srednje velikih pa med 6 in 7 %, razen v letu 2011, ko se je znižal na 1 %. Največjo skrb vzbuja delež neskladnih vzorcev v manjših oskrbovalnih območjih; ta sicer tudi tam upada, vendar je v letu 2011 še vedno znašal 16 %.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.3.5 Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo

Kazalnik delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo prikazuje, v kakšnem razmerju sta si kmetijska površina v uporabi ekoloških kmetij in kmetij v preusmeritvi in celotna površina kmetijskih zemljišč v uporabi. Prikazuje se v odstotkih.

Grafikon 15: Delež kmetijskih površin v uporabi z ekološko pridelavo, Slovenija

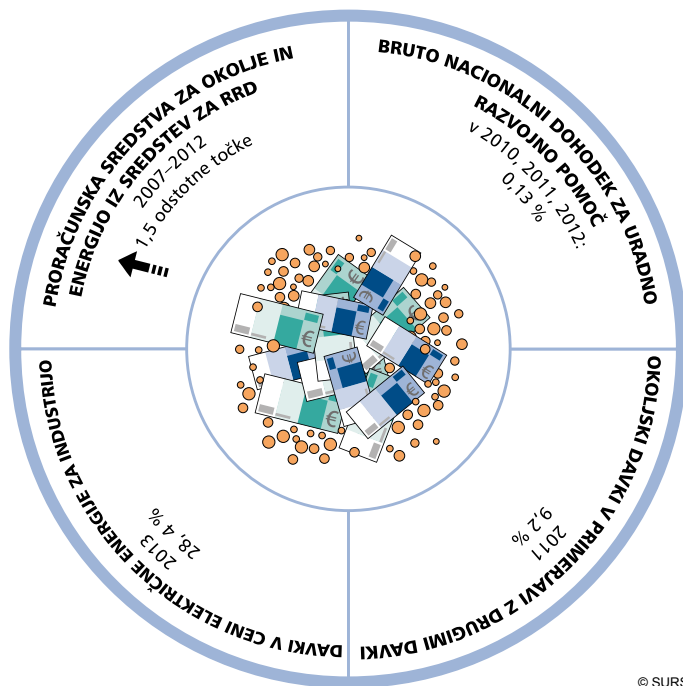
Vir: MKO

Med kmetijska zemljišča v uporabi z ekološko pridelavo uvrščamo kmetijska zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v sistem kontrole ekološkega kmetovanja (imajo status ekološkega kmetijskega gospodarstva ali so v postopku preusmeritve). Na teh kmetijskih gospodarstvih se hrana in krma pridelujeta ekološko, tj. tako, da se ohranjajo naravni viri, biotska raznovrstnost, dobro počutje živali in hkrati zadovoljujejo zahteve potrošnikov glede zdrave hrane.

Med kmetijska zemljišča v uporabi z ekološko pridelavo se poleg njiv in vrtov prištevajo še trajni travniki in pašniki, sadovnjaki, vinogradi in oljčniki. Največji del celotne površine teh zemljišč zajemajo trajni travniki in pašniki, 85 %.

Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo se sicer od leta 2005 povečuje – od leta 2005 do leta 2012 se je povečal s 4,5 % na 7,3 %, torej za 2,8 odstotne točke, vendar je še daleč od zastavljenega cilja; do leta 2015 naj bi se namreč ekološko obdelovalo 15 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.4 KAZALNIKI POLITIČNIH ODZIVOV IN GOSPODARSKIH PRILOŽNOSTI

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

Na uveljavljanje strategije zelene rasti odločilno vplivajo vlada, podjetja in civilna družba

Pri uveljavljanju strategije zelene rasti imajo pomembno vlogo vlade, saj lahko z različnimi ukrepi spodbujajo »bolj zeleno« proizvodnjo in potrošnjo. Sem sodijo gospodarski in drugi ukrepi, spodbujanje sodelovanja in izmenjave dobrih praks med podjetji, razvoj in promocija uporabe novih tehnologij in inovacij ter večja usklajenost med sektorskimi politikami. Glavni izziv je poiskati ravnotežje med okoljem – virom gospodarske rasti in mednarodne konkurenčnosti, trgovine ter zaposlovanja – in njegovim obremenjevanjem.

Tudi podjetja imajo pomembno vlogo pri uveljavljanju »bolj zelenih« načinov upravljanja, pri razvoju in uporabi novih tehnologij, pri izvajanju raziskav in pri spodbujanju inovacij.

Vlade, podjetja in civilna družba imajo pomembno vlogo tudi pri obveščanju potrošnikov, pri njihovem odločanju za nakupe, ki zmanjšujejo vplive potrošnje na okolje.

Glavne vsebine,

na katere se nanaša ta skupina kazalnikov zelene rasti:

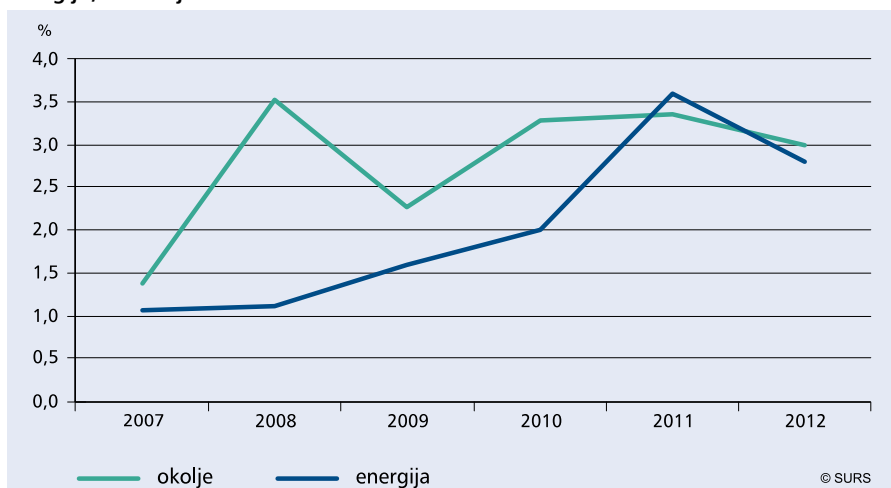
- tehnološki razvoj in inovacije, pomembne za rast in produktivnost na splošno, še posebej za zeleno rast;
- mednarodni finančni tokovi, ki so ključnega pomena za sprejemanje in širjenje tehnologij in znanja;
- cene in finančni transferji, ki so pomembni signali za proizvajalce in potrošnike.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.4.1 Delež državnih proračunskih sredstev za raziskovalno-razvojno dejavnost, namenjenih za okolje in energijo

Kazalnik delež državnih proračunskih sredstev za raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD), namenjenih za doseganje družbenoekonomskih ciljev, usmerjenih v okolje in energijo, prikazuje, v kakšnem razmerju so si državna proračunska sredstva za raziskave in razvoj, usmerjene v okolje in energijo, in vsa proračunska sredstva, namenjena za raziskovalno-razvojno dejavnost. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 16: Delež državnih proračunskih sredstev za RRD, namenjenih za okolje in energijo, Slovenija

Vir: SURS

Državna proračunska sredstva za RRD so vsa sredstva, ki jih državni proračun nameni za RRD ne glede na to, kje se ta sredstva porabijo (zajemajo torej tudi sredstva, ki se porabijo v tujini). Kazalnik prikazuje le delež državnih proračunskih sredstev, ki so bila namenjena za raziskave in razvoj, usmerjene v okolje in energijo.

Državna proračunska sredstva za RRD, namenjena za raziskave in razvoj, usmerjene v okolje, precej nihajo: v letu 2007 so pomenila 1,4 % vseh sredstev za RRD; v letu 2008 so se precej dvignila, na 3,5 %, nato so v letu 2009 znova padla za 1,2 odstotne točke. V 2010 in 2011 so bila približno enaka (3,3 %), nato so se v letu 2012 znova znižala na 3 %. Najvišjo vrednost so torej dosegla v letu 2008. Državna proračunska sredstva za RRD, usmerjeno v energijo, pa so se do leta 2011 počasi dvigala: od leta 2007 do leta 2011 so se dvignila z 1,1 % na 3,6 %. V letu 2012 pa so se zmanjšala za 0,6 odstotne točke, na 2,8 %, in bila tako spet nižja od deleža sredstev za RRD, namenjenih za okolje.

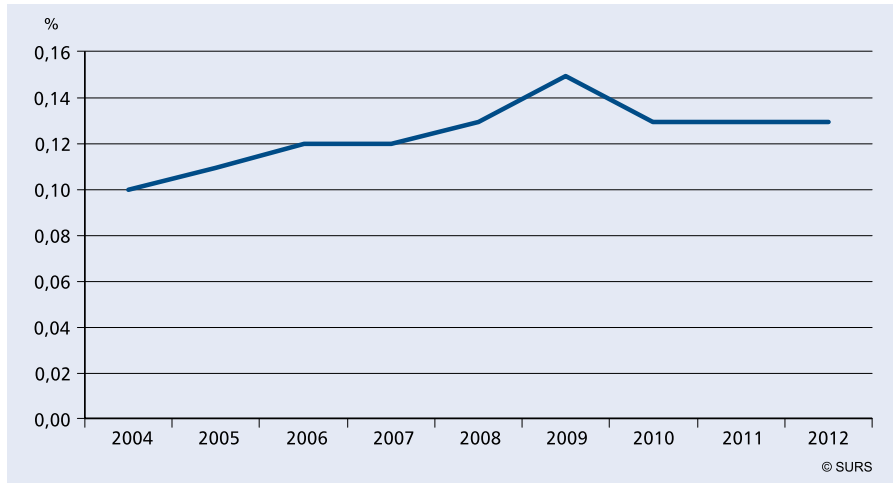
Za RRD na področju okolja in energije skupaj se torej namenja manj kot 7 % vseh državnih proračunskih sredstev za RRD.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.4.2 Delež bruto nacionalnega dohodka za uradno razvojno pomoč (državam v razvoju)

Kazalnik delež bruto nacionalnega dohodka za uradno razvojno pomoč pove, kolikšen delež bruto nacionalnega dohodka znašajo donacije ali posojila, ki jih nudijo uradne agencije (državne in lokalne oblasti ter izvršne agencije) kot pomoč pri zagotavljanju gospodarskega razvoja in blaginje v državah prejemnicah (državah v razvoju). Izražen je v odstotkih.

Grafikon 17: Delež bruto nacionalnega dohodka, namenjen za uradno razvojno pomoč

Vir: Eurostat

Bruto nacionalni dohodek (BND) je vsota dohodkov, ki so jih ustvarili državljani Republike Slovenije. Ta kazalnik pa pove, kolikšen delež BND Slovenije se nameni za uradno razvojno pomoč državam v razvoju. Evropska unija se je namreč zavezala, da bo skupna uradna razvojna pomoč znašala do leta 2015 0,7 % BND, kot vmesni cilj do leta 2010 pa 0,56 % BND. Seznam držav, ki so upravičene do uradne razvojne pomoči, določi Odbor OECD za razvojno pomoč.

V Sloveniji se delež BND za uradno razvojno pomoč giblje med 0,1 in 0,15 %. Do leta 2009 je počasi naraščal in se tako od leta 2004 dvignil za 0,05 odstotne točke. V letu 2010 se je znižal za 0,02 odstotne točke, na 0,13 %; to vrednost je ohranil do leta 2012 (na to leto se nanašajo zadnji razpoložljivi podatki).

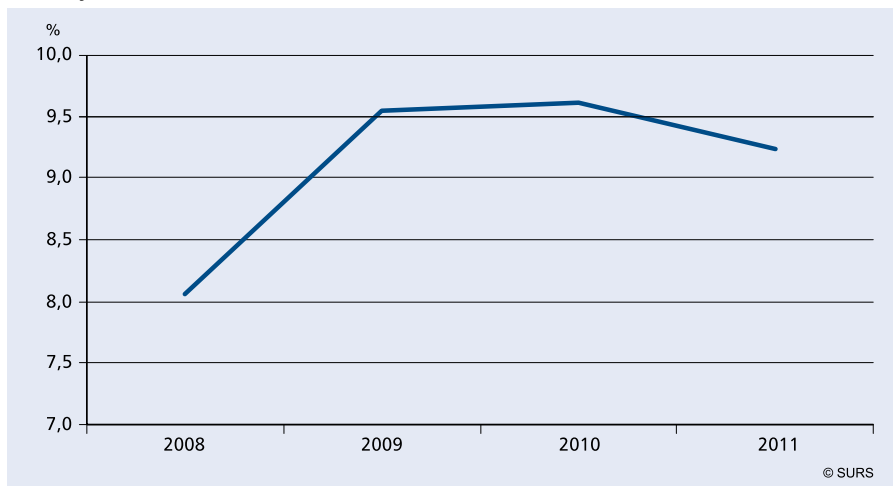
Tudi povprečje vrednosti tega kazalnika za celotno EU je po letu 2010 začelo upadati in je v letu 2012 znašalo 0,39 % bruto nacionalnega dohodka.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.4.3 Delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki in socialnimi prispevki

Kazalnik delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki in socialnimi prispevki pove, kolikšen delež davkov od vseh davkov in socialnih prispevkov moramo plačati zaradi onesnaževanja okolja. Izražen je v odstotkih.

Grafikon 18: Delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki in socialnimi prispevki, Slovenija

Vir: SURS

Na SURS spremljamo okoljske davke kot del okoljsko-ekonomskih računov, in sicer od leta 2008 naprej. Med okoljske davke prištevamo davke na energijo (med temi so upoštevana tudi goriva), davke na promet (med temi goriva niso upoštevana), davke na onesnaževanje in davke na rabo naravnih virov.

Okoljski davki predstavljajo manj kot 10 % vseh davkov v državi; v zadnjih letih se gibljejo med 8 % in 10 %.

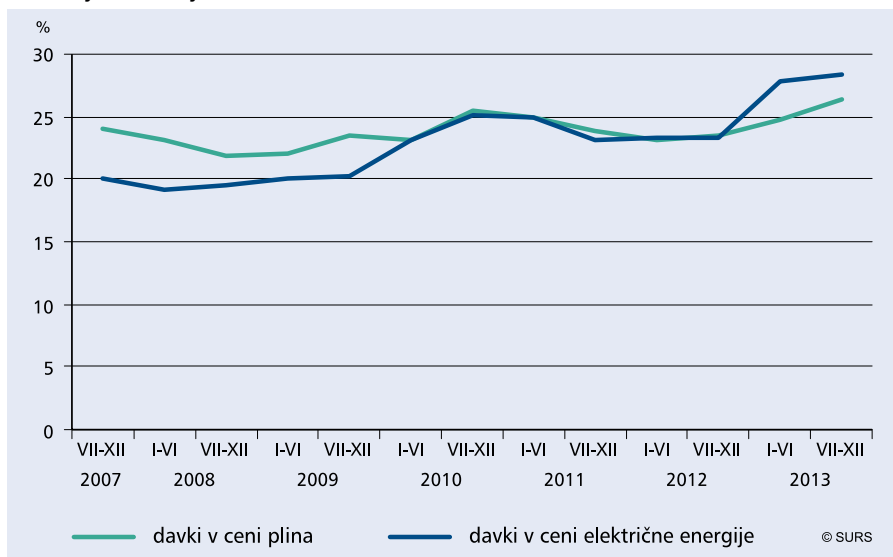
V letu 2008 so znašali 8,1 % vseh davkov, nato so se v letu 2009 povečali za 1,5 odstotne točke, na 9,6 %. V letu 2011 so se znova znižali, na 9,2 %.

KAZALNIKI ZELENE RASTI ZA SLOVENIJO

2.4.4 Delež davkov v cenah električne energije in zemeljskega plina za industrijo

Kazalnik delež davkov v ceni električne energije za industrijo pove, kolikšen je delež davkov v celotni ceni električne energije za industrijo. Podatek se nanaša na drugo polletje tekočega leta (julij–december) za standardno porabniško skupino IC (500 do < 2.000 MWh). Kazalnik delež davkov v ceni zemeljskega plina za industrijo pove, kolikšen je delež davkov v celotni ceni zemeljskega plina za industrijo. Podatek se nanaša na drugo polletje tekočega leta (julij–december) za standardno porabniško skupino I3 (10.000 do 100.000 GJ). Izražena sta v odstotkih.

Grafikon 19: Delež davkov v cenah električne energije in zemeljskega plina za industrijo, Slovenija

Vir: SURS

Delež davkov v ceni električne energije za industrijo zajema dodatke k omrežnini, prispevke za obnovljive vire energije (OVE) in domače vire energije (DVE), trošarino in davek na dodano vrednost, od 1. 2. 2010 pa še prispevek za povečanje učinkovitosti rabe električne energije. Delež davkov v ceni zemeljskega plina pa zajema takso za ogljikov dioksid, trošarino in davek na dodano vrednost, od 1. 2. 2010 pa še prispevek za povečanje energetske učinkovitosti.

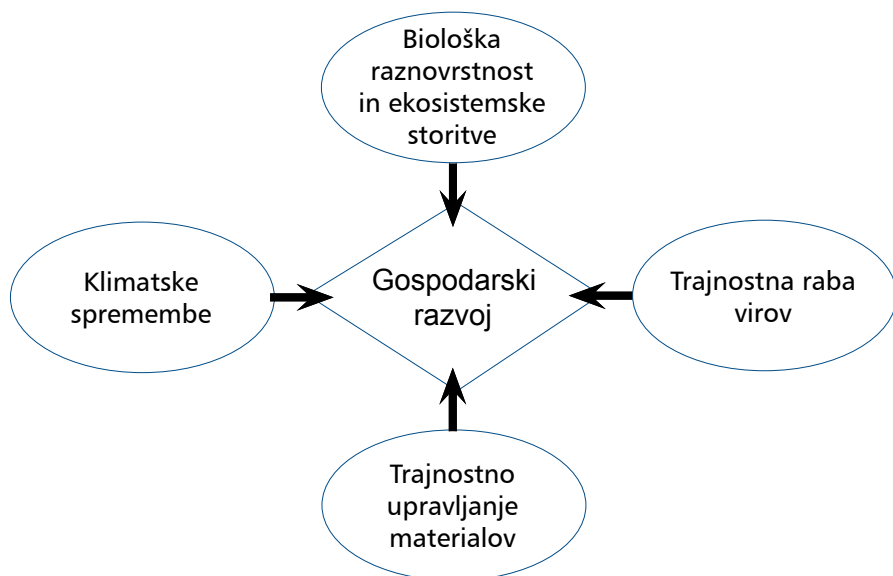
Delež davkov v cenah električne energije in zemeljskega plina za industrijo se je gibal med 20 in 30 %. Delež davkov v ceni električne energije se je načeloma od leta 2007 postopoma dvigal in je v letu 2013 znašal nekaj več kot 28 % ali za 8 odstotnih točk več kot v letu 2007. Delež davkov v ceni zemeljskega plina pa se od leta 2007 do leta 2013 skoraj ni spremenil. V letu 2007 je pomenil 24 %, v letu 2013 pa 26 % cene zemeljskega plina.

3 ZAKLJUČKI IN POVZETKI

Kazalnike zelene rasti za Slovenijo smo v tej publikaciji prikazali prvič, poskusno. Od 30 kazalnikov, ki jih je razvil in predlagal OECD, smo jih izbrali 14. Tem smo dodali še 5 kazalnikov, ki smo jih za prikaz izbrali na našem statističnem uradu; ti dodatno opisujejo in pojasnjujejo uveljavljanje zelene rasti v Sloveniji.

Kazalniki zelene rasti so podmnožica kazalnikov trajnostnega razvoja, ki jih na SURS razvijamo in objavljamo že od leta 2010. Od kazalnikov trajnostnega razvoja se razlikujejo po tem, da se ti nanašajo vse tri vsebine (na okoljsko, ekonomsko in socialno), kazalniki zelene rasti pa le na okoljsko in ekonomsko vsebino. Kažejo in nakazujejo namreč, v kolikšni meri nam uspeva proizvesti čim več dobrin s čim manjšim negativnim vplivom na okolje in naravne dobrine, v kolikšni meri udejanjamo koncept zelene rasti v odnosu do okolja in v gospodarstvu in kako hitro se približujemo zastavljenim ciljem.

Shema 2: Ključni okoljski izzivi zelene rasti

Ločimo 4 skupine kazalnikov zelene rasti::

1. Kazalniki produktivnosti pri uporabi okoljskih sredstev in naravnih virov
2. Kazalniki temeljnih naravnih dobrin
3. Kazalniki okoljskih razsežnosti kakovosti življenja
4. Kazalniki političnih odzivov in gospodarskih priložnosti

ZAKLJUČKI IN POVZETKI

1.1	Emisijska produktivnost Od leta 1995 se počasi, a vztrajno povečuje.
1.2	Energetska produktivnost Po letu 2007 je enakomerna in se ne spreminja.
1.3	Snovna produktivnost Po letu 2007 se strmo povečuje.
1.4	Vodna produktivnost Od leta 2008 upada.
1.5	Bruto zaloga dušika na hektar kmetijskih zemljišč Se precej spreminja in je odvisna od sušnih obdobj.
2.1	Razpoložljivi sladkovodni viri na prebivalca Se precej spreminjajo. Najnižji so bili v sušnih letih 2003, 2006 in 2011.
2.2	Izkoriščanje domačih virov na prebivalca Od leta 2007 se postopoma znižuje.
2.3	Lesna zaloga V celotnem opazovanem obdobju (od 1953) se povečuje.
2.4	Delež kmetijskih zemljišč V zadnjih 15 letih se skoraj ni spremenil.
2.5	Delež akvakulture v celotni ribiški proizvodnji V zadnjih nekaj letih se je precej povečal.
3.1	Izpostavljenost urbanega prebivalstva delcem PM ₁₀ Od leta 2004 upada in je pod mejnimi vrednostmi.
3.2	Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja Po letu 2006 se je trend dviganja umiril.
3.3	Delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov V zadnjih treh letih se je zvišal za 15 odstotnih točk.
3.4	Delež neskladnih vzorcev zaradi onesnaženosti pitne vode z E.coli Z leti upada.
3.5	Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo Z leti se povečuje, a prepočasi.
4.1	Delež državnih proračunskih sredstev za okolje in energijo iz sredstev za RRD V letu 2012 se je znova zmanjšal.
4.2	Delež BND, namenjen za uradno razvojno pomoč Od leta 2010 se ne spreminja in znaša 0,13 %.
4.3	Delež okoljskih davkov v primerjavi z vsemi davki V zadnjih letih se gibljejo med 8 % in 10 %.
4.4	Delež davkov v cenah električne energije in zemeljskega plina za industrijo V zadnjih letih znaša 20–30 % cene.

ZAKLJUČKI IN POVZETKI

Razmerje med bruto domačim proizvodom in izpusti toplogrednih plinov brez odbitkov. Izraženo je v evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kilogram ekvivalenta CO₂.

Razmerje med bruto domačim proizvodom in oskrbo z energijo. V milijonih evrov, v stalnih cenah iz leta 2000, na 1.000 ton ekvivalenta nafte.

Razmerje med bruto domačim proizvodom in domačo porabo snovi. V evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kilogram.

Razmerje med bruto domačim proizvodom in količino vode, dobavljene iz javnega vodovoda. V evrih, v stalnih cenah iz leta 2000, na kubični meter.

Razlika med vnosom dušika v tla in odvzemom dušika iz tal kmetijskih zemljišč v uporabi. V kilogramih dušika na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi.

Vsota notranjega pretoka in dejanskega zunanjega dotoka vode v državi. V kubičnih metrih na prebivalca.

Količina izkoriščenih domačih virov, preračunana na prebivalca. V tonah na prebivalca.

Prostornina dreves s premerom, večjim kot 10 centimetrov. Vključuje deblo nad tlemi ali višino panja do vrha ali do minimalnega premera 5 centimetrov. V kubičnih metrih na hektar.

Razmerje med površino kmetijskih zemljišč v uporabi in celotno površino Slovenije. V odstotkih.

Delež vzrejenih vodnih organizmov v celotni ribiški proizvodnji. V odstotkih.

Koncentracija delcev PM₁₀, ki ji je potencialno izpostavljeno urbano prebivalstvo. V mikrogramih na kubični meter.

Delež prebivalstva, priključenega na čistilne naprave z vsaj sekundarno, lahko pa tudi s terciarno stopnjo čiščenja. V odstotkih.

Razmerje med celotno količino nastalih komunalnih odpadkov in količino ločeno zbranih komunalnih odpadkov (razen mešanih komunalnih odpadkov). V odstotkih.

Delež neskladnih vzorcev pitne vode glede na vse odvzete vzorce vode (po velikosti oskrbovalnih območij). V odstotkih.

Razmerje med površino kmetijskih zemljišč v uporabi ekoloških kmetij in kmetij v preusmeritvi glede na celotno površino kmetijskih zemljišč v uporabi. V odstotkih.

Delež državnih proračunskih sredstev za RR, usmerjenih v okolje in energijo, od vseh državnih proračunskih sredstev, namenjenih za RRD. V odstotkih.

Kolikšen delež BND predstavljajo donacije ali posojila, ki jih nudijo uradne agencije, da zagotavljajo gospodarski razvoj in blaginjo v državah prejemnicah. V odstotkih.

Delež okoljskih davkov, tj. davkov, ki jih moramo plačati zaradi onesnaževanja okolja, od vseh davkov. V odstotkih.

Delež davkov v celotni ceni električne energije za industrijo in delež davkov v celotni ceni zemeljskega plina za industrijo. V odstotkih.

“Naj te ne bo strah, če napreduješ počasi; boj se le, da ne obstaneš.”

Kitajski pregovor

DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV

Zelena rast je strategija rasti in razvoja, ki spodbuja gospodarsko rast in hkrati zagotavlja, da naravne dobrine še naprej zagotavljajo vire in okoljske storitve, od katerih je odvisna naša blaginja.

Materiali ali materialna sredstva so uporabni materiali ali snovi (surovine, energije), proizvedeni iz naravnih virov. Uporabni materiali so nosilci energije (plin, nafta, premog), rude in kovine, gradbeni minerali in drugi minerali, zemlja in biomasa.

Naravna bogastva (naravni kapital) so sredstva, ki se pojavljajo v naravi in omogočajo okoljske funkcije ali storitve. Obsegajo tri glavne kategorije: zaloge naravnih virov, zemljo in ekosisteme.

Naravni viri so obnovljive in neobnovljive zaloge virov, ki jih najdemo v naravi (mineralni viri, energetski viri, rodovitna tla, vodni viri in biološki viri).

Obnovljivi naravni viri so sredstva iz obnovljivih naravnih zalog, ki se po izkoriščanju lahko vrnejo na raven svojih prejšnjih vrednosti z naravnimi procesi rasti ali dopolnitev (les, voda, sonce itd.).

Neobnovljivi naravni viri so omejeni naravni viri, katerih naravne zaloge se po izkoriščanju ne morejo obnavljati ali pa se obnovijo v naravnih ciklih, ki tečejo sorazmerno počasi glede na življenjsko dobo človeka (kovine in druge rudnine, fosilna goriva itd.).

Okoljska produktivnost meri ekonomsko proizvodnjo glede na vložek storitev.

Snovna produktivnost meri proizvodnjo ali dodano vrednost na enoto snovi, ki se uporabi. Vključuje vse naravne vire in ekosistemске vloške, ki se uporabljajo kot sredstva proizvodnje v gospodarstvu.

Produktivnost virov meri proizvodnjo ali dodano vrednost glede na enoto porabljenih naravnih virov.

Vodna produktivnost je raven gospodarske proizvodnje (v fizičnem ali v monetarnem smislu), dosežena z eno prostorninsko enoto bruto vodnih dotokov ali pa za eno prostorninsko enoto odtokov odpadnih voda.

Energetska produktivnost je raven gospodarske proizvodnje (v fizičnem ali v monetarnem smislu), dosežena iz ene enote porabljene energije.

KRATICE

ARSO	Agencija za okolje RS
BDP	bruto domači proizvod
BND	bruto nacionalni dohodek
DDV	davek na dodano vrednost
DPS	domača poraba snovi
DVE	domači viri energije
EU	Evropska unija
EUR	evro
E.coli	Escherichia coli
I3	porabniške skupine za industrijo – zemeljskii plin, interval letne porabe: 10.000 > 100.000 GJ
IC	porabniška skupina za industrijo – električna energija, interval letne porabe: 500 < 2.000 MWh
MWh	megavatna ura
IDV	izkoriščeni domači viri
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
KZU	kmetijska zemljišča v uporabi
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
OVE	obnovljivi viri energije
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
PM	primarni delci
RRD	raziskovalno-razvojna dejavnost
SURS	Statistični urad Republike Slovenije

MERSKE ENOTE

CO ₂	ogljikov dioksid
EUR	evro
EUR 2000	evrov v stalnih cenah iz leta 2000
EUR 2000/kg ekv. CO ₂	evrov, merjeno v stalnih cenah 2000 na kilogram ekvivalenta ogljikovega dioksida
EUR/kg	evrov na kilogram
EUR 2000/m ³	evrov, merjeno v stalnih cenah 2000 na kubični meter
mio. EUR 2000/ktoe	milijon evrov, merjeno v stalnih cenah 2000 na kilotono ekvivalenta nafte
GJ	gigadžul
km	kilometer
kt	kilotona
ktoe	kilotona ekvivalenta nafte
kg/ha	kilogram na hektar
m ³	kubični meter
m ³ /preb.	kubični meter na prebivalca
m ³ /ha	kubični meter na hektar
MWh	megavatna ura
tone/preb.	tone na prebivalca
%	odstotek
μg/m ³	mikrogram na kubični meter
PM ₁₀	prašni delci PM ₁₀
μm	mikrometer

VIRI IN LITERATURA

Green Growth Indicators. OECD. Pridobljeno 12. 5. 2014 s spletne strani:
<http://www.oecd.org/greengrowth/greengrowthindicators.htm>

Na poti k zeleni rasti, povzetek za Slovenijo. OECD. Pridobljeno 12. 5. 2014 s spletne strani:
<http://www.oecd.org/greengrowth/47986026.pdf>

Podatkovni portal SI-STAT. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno
12. 5. 2014 s spletne strani: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>

KAKO DO STATISTIČNIH PODATKOV IN INFORMACIJ?

- **na spletnih straneh Statističnega urada RS**
www.stat.si
- **po pošti, telefonu, telefaksu ali elektronsko**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije,
Litostrojska cesta 54, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 64 04
telefaks: (01) 241 53 44
telefonski odzivnik: (01) 475 65 55
e-naslov: info.stat@gov.si
- **z naročilom statističnih publikacij**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije,
Litostrojska cesta 54, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 52 85
telefaks: (01) 241 53 44
e-naslov: prodaja.surs@gov.si
- **z obiskom v Informacijskem središču**
poslovni čas: od ponedeljka do četrтка od 9.00 do 15.30
petek od 9.00 do 14.30

